

Blago srce.

Povest. V spomin † ravnatelju Jožefu Hubadu. — Spisal *Juraj Pangrac*.

(Dalje.)

VI. „Kaj sem storil!“ . . .

Ne podnevi, ne ponoči ni imel miru nesrečni Koprivar. Kakor da se praži njegovo srce na žrjavici, tako ga je pekla vest in mu klicala resno in grozeče, kakor glas iz onkraj groba: „Kaj si storil!“ . . . A on si ni mogel umiriti in potolažiti nemirnega srca, pekoče vesti. Koder je hodil in kjer je bil, povsod se mu je zdelo, da vidi preganjalce za seboj. Nehote se je oziral nazaj; a ko se je prepričal, da mu še ni pravica za petami, je vendarle zavil v stran in bežal, bežal, kakor da je zažgal mesto za seboj . . . Tudi ponoči ni imel miru; bežal je v sanjah pred preganjalci, ki so mu sledili celo v očetovo hišo. Ko so ga ondi zgrabili, da ga zvežejo, je vpil obupno: „Pustite me, vse poravnam! Nesrečni trenutek mi je bil v pogubo — me je zapeljal! Vse povem: jaz sem podpisal nakaznico in dvignil denar!“ . . .

„Oh, kaj sem storil!“ — — —

Kadar je zapel poštni rog in je šel Janko vprašat, če je že prišel denar, je sedel Koprivar v kot, je nemirno gledal v tla in prešteval Jankove nepotrebne stopinje. Vest pa mu je vpila: „Lej, ti ga podiš, tvoj greh! — Oh, kaj si storil!“ . . . Ko je videl, kako se gospodinja čemerno drži in kako jezika nad Jankom, ki ji ne more plačati, se je Koprivarju zdelo, da mu rubijo dušo, da mu režejo jetra in obisti . . . In ko se je gospodinja celo razljutila in vrgla tovariševe reči čez prag, je Koprivar nehote vstal in vzdignil roke kakor v obrambo, da bi ga ne pahnili v ječo ter zaloputnili in zaklenili trdo duri za njim . . . In ko mu je vročil pri slovesu goldinar, se je tresel — zakaj, bal se je, da bi ne spoznal Janko svojega denarja in bi ga ne potirjal, rekoč: „To je moj goldinar! Kje so še drugi? Kje jih imaš še štiriindvajset?“ . . .

Ah, da se je moralo tako zgoditi!

Videl je zapisano tovarišovo ime na tabli v šolski veži. Kaj bi ne vedel, kaj če to reči: Denar ima Janko, denar! In stresel se je; zakaj črno misel je bil zagledal; črno misel, ki mu je legla na oči kakor senca, da ni prav videl, kam drži pot . . . In roka se mu je stegnila in zbrisano je bilo tovarišovo ime na tabli. Potem pa je stopil k šolskemu slugi in rekel: „Dajte mi prijatelja Savinška nakaznico; krajcarja nima, da bi dobil nakaznico, pa je mene poslal ponjo; tu imate krajcar, dva!“ In je vrgel dva črna krajcarja na mizo — — —

Vzel je Koprivar nakaznico pri šolskem slugi ter jo skrivaj podpisal. Pač ne bi bil nihče spoznal, da je ni podpisal pravi prejemnik: tako je znal Koprivar ponarediti tovarišev podpis. Nato pa je vzdignil denar na pošti — S tresočo roko ga je preštel, potem pa spravil v svoj žep, kakor da bi

bil njegov. Tako si je prisvojil tuje blago: svojemu tovarišu je pa izpred nosa izmaknil nakazani denar — tat je postal Jurij Koprivar — — —

Ko so njegove roke štele in spravljale denar, so njegova usta še vedno zatrjevala: „Eh, podpisal sem, podpisal; a njegovega denarja ne maram, denar izročim njemu samemu.“ A takrat ni bil Koprivar več samsvoj gospod; tedaj ga je bil pohlep po denarju, tako na lepem dobljenem, že oglušil in oslepil. Roka se mu je tresla, ko je spravljal denar, in srce mu je bilo od razburjenosti, da je slišal njegove utripljeje in udarce. Vest se mu je vzbudila, — kaj vzbudila! — Vstala je in stopila predenj in mu zažugala s prstom; a on se je izgovarjal: „Podpisal sem, a denar izročim Janku . . .“ Spravil je denar in bežal pred vestjo in še vedno zatrjeval: „Nazaj mu dam!“ A ko je zapravil prvi goldinar, si je šele priznal: „Ne, ne morem mu več dati denarja, ne morem več!“ Bežal je dalje pred svojo vestjo, ki mu je vedno žugala: „Daj nazaj, kar ni tvojega!“ In je obstal in si rekel: „Resnično, poneveril sem, kradel sem denar, opeharil sem svojega tovariša!“ In tedaj je šel v se in se je kesal, žal, da le za kratek čas! . . .

Rekel si je večkrat: „Vržem mu denar nazaj in mu porečem: Tvoj je, spravi ga!“ — a goldinarja je manjkalo. In zagledal je v duhu Judeževe srebrnike, ki jih veliki duhovniki niso marali devati v templjevo škrinjico. In se je zbal, da bi tovariš ne maral denarja, ker je manjkalo goldinarja . . . Bil je tedaj zelo razvnet in skoro zmeden. Ko je šel mimo krčme, je stopil noter in je zahteval pijače. Poslej si je z vinom gasil peklo v duši. Pozno, pozno v noč je prihajal domov. Vest se mu je oglašala še s strašnejšim glasom: nesrečneža je zmedla še bolj. Bežal je iz mesta, pa zopet v gostilno. Tako je zapravljajl denar . . . Ko je minil teden, mu je ostal samo še en goldinar, druge je vse pognal. Izginili so kakor kafra. Ta preostali goldinar je posilil tovarišu Janku ob slovesu.

Že se je nagibal, da bi odložil butaro, da bi vrgel peklo iz srca. Neki glas mu je govoril: „Ojunači se in pojdi k prijatelju; odkrij mu srce in prosi ga odpuščanja, vse bo poravnano!“ A pred oči mu je stopilo vse, kar vse je moral pretrpeti Janko, ker ni bilo denarja. Videl je svoj greh, velik in grd; še veliko večjega in grjega, kakor je bil v resnici. In prestrašil se je svojega greha, da je kar zatrepetalo v osrčju. Skoro slišal je glas, ki se je zazibal v njegovi notranjosti: „Kaj, ali mu moreš pogledati v oči in priznati hudobno dejanje?“

Njegovo samoljubje, njegov ponos se je vzbudil in je bil prevelik; njegova odločnost, pogum premajhen! In pa: kaj bodo rekli ljudje?

Pa komaj je nastopil čas počitnic; že ni bilo več skrito, kar je bil storil. Od tovariša Savinška je dobil poziv: Vrni! Pismo, čisto kratko, je slovelo tako:

Nakaznico, glasečo se na 25 gld., ki je došla name 7. t. m., si podpisal Ti in nato si prejel denar na pošti, kakor je brzojavno poročal c. kr. poštni urad v mestu. Meni denarja nisi dal, komu drugemu ga izročevati nisi imel pravice, torej imaš Ti denar v rokah. Ako se hočeš izogniti nasledkov, povrni mi takoj denar!

Zavôje, 15. julija 18..

Pozdravljen!

Janko Savinšek.“

V prvem trenutku ni vedel Koprivar, ali prav čita ali ne; toda kmalu je spoznal, da je gola istina, kar je zapisano v listu: „Že so mi na sledu, že me preganjajo! U, ū! . . .“ Ob tem spoznanju se mu je storilo črno pred očmi; za mizo se je moral prijeti, da ni omahnil. „Uŭŭ! U—ŭ—ŭ!“ je zajavkal in sopol kakor meh. Osuplo in strmeče je gledal z debelimi očmi, tja sredi zidu, v kot, kakor da je tam zapisano, kar ima zdajzdaj priti čezenj.

Ko se je nekoliko pomiril, je pobral pismo, ki mu je od osuplosti in razburjenosti padlo iz rok, da ni vedel, kdaj. Potem se je pa zravnal in bežal v gozd.

Par dni je taval po gozdu in se skrival, pazeč, da ga domači niso zalotili, ter razmišljal, kaj storiti. A zdaj, ko je ležal nesrečnež na tleh, ovit in zadržnjen z vrvmi, ni bilo težko delo satanu, zadržniti žrtvi še vrat. A hudoba je počakala, da si ga zadrigne Koprivar sam. Vé satan predobro, da se privali skala, prevrnjena na robu hriba, z velikim hruščem in truščem v dolino; tam pa obstane in ne misli več na višave, kamor se z lastno močjo nikdar več ne more povzpeti. Tudi Koprivar se je prekucnil s hriba in lopnil v dolino; a tu obstane. Z lastno močjo se ne povzpe nikdar več v višave. Nima več moči, da bi priznal, prosil odpuščanja in prestal kazen za svoje dejanje. „Ne, ne morem, nazaj ne morem!“ si je sam priznal.

Potem nãprej v hudobiji! Zatekel se je k laži in tajanju. Strah pred ljudmi: kaj bodo rekli; sram pred tovarišem, pred katerim bi moral gledati v tla in jecljati kakor otrok, sta delovala na nesrečneža z mogočno silo, da ni našel moči, da bi stopil na pravo pot in priznal in poravnal svoj dolg.

Par dni je torej taval Jurij Koprivar po gozdu in se skrival po kotih in razmišljal, kaj storiti. Naposled pa ni več pazil, da bi ga ne zalotili domači v njegovih mislih; z drznim čelom je stopal po sobi gorindol. Načrt samoobrambe je bil gotov.

„Nič, ne bom te prosil, grji si od mene!“ je zabrusil predse, stopil trdo na peto, vzel pero in napisal:

„Dragi! Ti si mi pisal tako odločno, naj Ti izročim denar. Kaj hočeš od mene? Ko sem šel k šolskemu slugi po nakaznico, si me čakal pred vratmi, potem pa si na pošti dvignil denar. Drugo me ne briga. Na Tvojo zvijačo ne odgovarjam.

Pozdravljen tudi Ti!

Na Luži, dne

Jurij Koprivar.“

Tako je pisal. In ko je prečital list in ga oddal na pošto, se mu je zdelo, da je prav storil, da je dobro pisal. In usta so se mu nasmejala. „Kdo mi more spričati, kdo dokazati, da ni tako, kakor pišem!“ je dejal prešerno in si gladil golo brado. „Zdaj pa se naj zgodi, kar hoče; prijatelj naj stori, kar drago, pogumno in brezobzirno mu stopim na nogo! Ha, ha, ha!“

(Dalje.)

